

**Plan i prijedlog mjera
za unapređenje sustava upravljanja otpadom na području
općine Novi Travnik**

Sadržaj;

1. Uvod
2. Analiza postojećeg stanja
3. Usluge prikupljanja, odvoza i deponiranja komunalnog otpada u Novom Travniku
4. Sustav prikupljanja biorazgradivog komunalnog otpada
5. Sustav prikupljanja glomaznog (krupnog) otpada
6. Sustav prikupljanja otpada namijenjenog recikliranju
7. Sustav prikupljanja građevinskog otpada
8. Reciklažno dvorište
9. Kontinuirano provođenje izobrazno-informativne aktivnosti
10. Provođenje akcija prikupljanja otpada
11. Osigurati sprječavanje odbacivanja otpada na način suprotan Zakonu te uklanjanje tako odbačenog otpada

1. Uvod

Plan obuhvaća i niz mjera usmjerenih na ponovnom upotrebom otpada i sličnim mjerama poduzeća sa općinom. Potrebno je odrediti obvezujući cilj smanjenja odlaganja otpada. Zbrinjavanje otpada na području općine Novi Travnik predstavlja kompleksan problem koji obuhvata veliki broj mjera i aktivnosti, usklađenih sa hijerarhijom upravljanja otpadom. Kada se govori o zbrinjavanju otpada, javnosti su uglavnom upečatljivi primjeri razbacanog otpada po mjestu stanovanja, neugodni mirisi, procjedne vode i sl. Međutim, rješavanje problema i ublažavanje posljedica koje osjete stanovnici u Novom Travniku počinje sa aktivnostima od edukacije i mjerama na smanjenju produkcije otpada, odvajanja otpada na mjestu nastajanja, organiziranju brzog prikupljanja, zatim sigurnog i efikasnog transporta, te optimalnog izbora za zbrinjavanje različitih vrsta otpada. Upravljanje otpadom je djelatnost od općeg interesa. Upravljanje otpadom vrši se na način kojim se obezbijeduje najmanji rizik po ugrožavanje života i zdravlja ljudi i okoliša, kontrolom i mjerama smanjenja: 1) zagađenja voda, zraka i zemljišta; 2) opasnosti po biljni i životinjski svijet; 3) opasnosti od nastajanja nesreća, eksplozija ili požara; 4) negativnih uticaja na predjele; 5) nivoa buke i neprijatnih mirisa. Upravljanje otpadom se vodi načelima izbora optimalne opcije zbrinjavanja otpada, regionalnog koncepta, sve usklađeno sa hijerarhijom upravljanja otpadom i principima „odgovornosti proizvođača otpada“ i „zagađivač plaća“. Hijerarhija upravljanja otpadom predstavlja redoslijed prioriteta u praksi upravljanja otpadom. U primjeni načela hijerarhije uzimaju se u obzir opći principi zaštite okoliša, predostrožnosti i održivosti, tehničke izvodljivosti i ekonomske vrijednosti, zaštite resursa, kao i ukupan uticaj na okoliš, zdravlje ljudi, ekonomski i socijalni uticaji.

Sve navedeno su principi na kojima se zasnivaju planovi i aktivnosti u domenu upravljanja otpadom. Provođenje planova i realizacija svakodnevnih aktivnosti na zbrinjavanju otpada nailaze na niz problema koji počinju od prikupljanja, preko transporta, do opcije konačnog zbrinjavanja preuzetog otpada. Za sve nivoe su potrebna značajna sredstva koja se svake godine izdvajaju iz Budžeta općine Novi Travnik. Smanjenje količina otpada za finalno odlaganje uz efikasnije korištenje resursa jedan je od strateških ciljeva upravljanja otpadom na području Novog Travnika. Operativni ciljevi, koji doprinose osiguravanju dostizanja ovog strateškog cilja, stavljaju naglasak na odvojeno prikupljanje, ponovnu upotrebu i reciklažu otpada. Ovaj koncept treba se odvijati na temelju hijerarhije upravljanja otpadom. Smisao ovog koncepta je smanjivanje količine otpada koja se trajno odlaže na odlagalištima uz izdvajanje onih kategorija koje se mogu materijalno i energetske iskoristiti u granicama tehničkih mogućnosti, uz zadovoljenje okolišnih i društvenih zahtjeva i ekonomske dobrobiti. Unapređenje sistema upravljanja otpadom na području naše općine, definirano Planom upravljanja otpadom :

1. zasniva se na razvoju infrastrukture koja se nadovezuje na postojeći sistem prikupljanja i odvoza komunalnog otpada,
2. prevenciji nastajanja otpada, te povratu resursa ponovnom upotrebom i reciklažom.

Ključni elementi budućeg plana infrastrukture za upravljanje otpadom temelje se na izdvajanju korisnih sirovina iz otpada, te minimiziranju količina otpada koje se odlažu.

2. Analiza postojećeg stanja

JKP Vilenica -Čistoća" d.o.o. Novi Travnik dužna je na svom području osigurati javnu uslugu prikupljanja otpada - komunalni otpad (otpad iz kućanstava i slični otpad iz ustanova i trgovinskih i proizvodnih djelatnosti, uključujući odvojeno sakupljene sastojke komunalnog otpada), sprječavati odbacivanja otpada te uklanjati nepropisano odbačen otpad, donijeti i provoditi plan gospodarenja otpadom, provoditi izobrazno informativne aktivnosti i akcije prikupljanja otpada.

2.1. Usluge prikupljanja, odvoza i deponiranja komunalnog otpada u Novom Travniku

JKP "Vilenica-Čistoća" vrši prikupljanje i odvoz otpada sa područja Novog Travnika. Otpad se odlaže na sanitarnoj deponiji RD Moščanica, udaljenoj cca.42 km od gradske zone. Mjesečna količina otpada u Novom Travniku iznosi cca. 300 tona. Na regionalnu deponiju Moščanica odlažu se značajne količine otpada. Način zbrinjavanja građevinskog i kabastog otpada nisu definirani na području općine Novi Travnik niti postoji lokacija za odlaganje ovih vrsta otpada.

Otpad se uglavnom odlaže u kontejnere, zapremine 1,1 m³ , a u ruralnom dijelu općine otpad se odlaže u kante zapremine 120 litara i u pojedinim naseljima u kontejnere zapremine 1,1 m³ zbog nepristupačnosti terena. Nedostatak informacija, svijesti korisnika, obaveza/poticaja kao i kaznenih odredbi dovodi do posljedica uništavanja postavljenih kontejnera, a u namjenske posude se bacaju sve moguće vrste otpadaka.

Usprkos dosadašnjim naporima da se promovira uvedeni sistem, može se reći da nisu postignuti zadovoljavajući rezultati pa je potrebno intenzivirati marketing, edukaciju, kontrole (inspekcije/eko redari) uključiti mjesne zajednice podići nivo usluge koje pruža javno komunalno poduzeće i sl.

2.2. Sustav prikupljanja biorazgradivog komunalnog otpada

Na području općine Novi Travnik građanima nije omogućeno kućno kompostiranje biorazgradivog komunalnog otpada na mjestu nastanka.

Prijedlog mjera

- Kućno kompostiranje

Kako bi se spriječilo odlaganje biootpada na odlagališta otpada i doprinijelo ostvarenju i ostalih ciljeva gospodarenja otpadom potrebno je potaknuti građane na kompostiranje. Cilj je postići da kućanstva odvajaju biootpad od ostalog kućnog (komunalnog) otpada odlaganjem u spremnike za biootpad, te da kompostiranjem u vlastitim komposterima ili u vlastitom vrtu smanje ukupnu količinu proizvedenog otpada te dobiju potpuno besplatno organsko gnojivo čime će ostvariti uštedu na kupovini umjetnog gnojiva ili zemlje za cvijeće.

Ova mjera uključuje nabavu i distribuciju :

- kućnih kompostera,
- izradu edukacijsko informativnih materijala, organizaciju promidžbenih aktivnosti i radionica.
- redovne analize sastava miješanog komunalnog otpada za potrebe praćenja ciljeva i određivanja udjela biorazgradive komponente u otpadu

Obzirom da primjena kućnog kompostiranja ovisi o dostupnim površinama za korištenje proizvedenog komposta, prioritet za provođenje ove mjere su ruralna područja, odnosno predgrađa urbanih sredina s većim brojem samostalnih stambenih jedinica s okućnicom.

Javno komunalno poduzeće u suradnji sa općinom Novi Travnik i mještanima zainteresiranima za samostalno kompostiranje biootpada iz kućanstva i vrta u vlastitim okućnicama, dodijelilo bi kućne kompostere

Kako bi se Novi Travnik uključio u aktivno poticanje lokalne javnosti na kompostiranje u vlastitim kućanstvima, potrebno je organizirati edukativne radionice za jedinice lokalne samouprave, javno komunalno poduzeće čiji se program može temeljiti na edukaciji o načinu organiziranja i provođenja kvalitetnih kampanja na temu sprječavanja nastanka biootpada uključujući i edukaciju na temu važnosti kompostiranja i primjene kompostera.

Dodatno, moguće je potaknuti kućno kompostiranje kroz sufinanciranje nabavki kućnih kompostera.

2.3. Sustav prikupljanja glomaznog (krupnog) otpada

Na području grada uočena je pojava nepropisanog odlaganja glomaznog otpada od strane fizičkih i pravnih osoba na javnim površinama. Pojava ove vrste nepropisnog odbacivanja otpada sugerira nedovoljno razvijen sustav za prikupljanje glomaznog otpada, odnosno sustava koji ne zadovoljava potrebe građana.

Krupni (glomazni) komunalni otpad je predmet ili tvar koju je zbog zapremine i/ili mase neprikladno prikupljati u sklopu usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada. Glomazni otpad se svakodnevno prikuplja u urbanoj gradskoj zoni na lokacijama pored kontejnera (građani nekontrolirano, svakodnevno odlažu otpad koji poduzeće zbrinjava). Na području općine ne postoji lokacija za zbrinjavanje ove vrste otpada.

Prijedlog mjera:

- Potrebno je iznaći lokaciju sa nadležnim službama za zbrinjavanje glomaznog otpada
- Potrebno je da se poštuje Odluka o komunalnom redu (da se glomazni otpad prikuplja dva puta godišnje – da se stavi pod kontrolu svakodnevno odlaganje glomaznog/kabastog otpada)
- Kontrola odlaganja glomaznog otpada od strane komunalnih redara, komunalne inspekcije, javnog komunalnog poduzeća, savjesnih građana i dr.

Pretpostavka je, da će se izgradnjom reciklažnog dvorišta na području grada umanjiti pojava nepropisnog odlaganja glomaznog otpada.

2.4.Sustav prikupljanja otpada namijenjenog recikliranju

Planom upravljanja otpadom definirati strateški cilj u oblasti upravljanja otpadom: „smanjenje količina otpada za finalno zbrinjavanje uz efikasnije korištenje resursa koje podrazumijeva stvaranje uvjeta za selektivno prikupljanje otpada i iskorištavanje svih kategorija otpada

- Djelomično razrađeni sustav prikupljanja ovih kategorija otpada na području grada sačinjavaju spremnici na javnim površinama (metal, plastika i tetra ambalaža, papir i staklo)
- Na području urbane zone postavljeno je 8 eko otoka (Zelenih otoka), postavljeni su setovi spremnika na javnim površinama kojih danas ima 8 kompleta 32 kontejnera (papir, plastika i staklo) zapremine su 1.100 l

Prijedlog mjera:

- 1. Nakon razmatranja sa nadležnim Službama iz općine sa JKP " Vilenica -Čistoća ,, d.o.o. napraviti **Plan postavljanja Zelenih otoka po mjesnim zajednicama kako u urbanom tako i u ruralnom području.***
- 2. Napraviti Pilot projekat o uspostavi i izgradnji dodatnih Eko otoka na području općine Novi Travnik*
- 3. Aplicirati prema fondovima*
- 4. Postavljanje lokacije i opremanje iste za namjensko prikupljanje tekstila(aplicirati prema fondovima)*
- 5. Opremanje komunalnog poduzeća namjenskim vozilom za reciklažu*

2.5. Sustav prikupljanja građevinskog otpada

Građevinski otpad je procentualno, uz komunalni, najzastupljenija kategorija otpada po količini produkcije. Po svojim karakteristikama, većina građevinskog otpada nije opasna i odlaganje ne predstavlja opasnost po tlo, zrak i vodu. Međutim, vrlo često građevinski otpad je uzrok nastajanja divljih deponija, ugrožavajući na taj način okoliš. Na području općine Novi Travnik ne postoji odlagalište inertnog građevnog otpada (građevni otpad). Postoje značajne količine građevinskog otpada kao što bi i napomenuli da se slabo kontrolira njegovo odlaganje.

Prijedlog mjera:

- Na području Novog Travnika potrebno iznaći lokaciju (sa nadležnim službama iz općine) -odlagalište inertnog građevnog otpada Odlaganje građevinskog otpada odlagao bi se kameni materijal (u raznim frakcijama), zemljani materijal, beton, opeka, crijep, asfalt, drvena građa.
- Odlagalištem za građevinski otpad potrebno je da upravlja ovlašteno poduzeće koje treba da vodi računa o kontroliranom odlaganju isključivo inertnog građevnog otpada na predmetnoj lokaciji.

2.6. Reciklažno dvorište

Reciklažno dvorište je nadzirani ograđeni prostor namijenjen odvojenom prikupljanju i privremenom skladištenju manjih količina posebnih vrsta otpada. Jedinica lokalne samouprave dužna je osigurati funkcioniranje najmanje jednog reciklažnog dvorišta na svojem području. S obzirom na navedeno, na području grada potrebno je uspostaviti jedno reciklažno dvorište.

Prijedlog mjera:

- iznalaženje potrebne lokacije (nadležne službe iz općine) za reciklažno dvorište
- izrada idejnog rješenja reciklažnog dvorišta
- izgradnja reciklažnog dvorišta
- opremanje reciklažnog dvorišta
- izgradnja postrojenja za biološku obradu odvojeno prikupljenog biootpada (kompostane) na lokaciji koju odredi općina

3. Kontinuirano provođenje izobrazno-informativni aktivnosti

U skladu sa preporukama o obaveznom izdvajanju pojedinih kategorija otpada, na području Novog Travnika trebalo bi se:

Prijedlog mjera:

Potrebno je na odgovarajući način osigurati godišnje provedbu izobrazno-informativnih aktivnosti u vezi gospodarenja otpadom na svojem području, a osobito javne tribine, informativne publikacije o gospodarenju otpadom i objavu specijaliziranih priloga u medijima kao što su televizija i radio

- komunalno poduzeće i općina u sklopu svoje stranice uspostaviti i ažurno održavati stranice s informacijama o gospodarenju otpadom na svojem području
- kod svih sudionika gdje se generira miješani komunalni otpad potrebno je izbjegavanje nastanka otpada nametnuti kao dugoročnu i djelotvornu mjeru zaštite okoliša
- poticanje aktivne suradnje s ekološkim udrugama i svim zainteresiranim pravnim i fizičkim osobama na implementaciji mjera i kontroli provedbe mjera za izbjegavanje i smanjenje količine otpada,
- osnovne informacije o mogućnostima izbjegavanja i smanjenja otpada pružiti u svim komunikacijskim sredstvima i dokumentima (radio, TV, novine), na panoima, itd.,
- kreirati informacije, ekološke poruke i savjete s ciljem edukacije građana (ciljnih skupina) te poticati na pravilno gospodarenje otpadom,
- izraditi edukacijski i promidžbeni materijal za pojedine programe (papir, staklo, biootpad, divlja odlagališta i dr.),
- istraživati javno mišljenje o poznavanju sustava gospodarenja otpadom i zaštiti okoliša općenito,
- oglašavati postojanje, zelenih otoka, lokaciju i uporabu reciklažnog dvorišta, reciklažnog dvorišta, odlagališta građevnog otpada, kompostane
- Stoga je nužno kontinuirano informiranje i obrazovanje svih sudionika u procesu odvojenog prikupljanja komunalnog otpada
- Sustavno informiranje javnosti o aktivnostima o načinima i važnosti primarne reciklaže potrebno je obavljati putem pisanih medija, radija i televizije

4. Provedenej akcija prikupljanja otpada

U svrhu ostvarenja cilja sprječavanja i smanjenja nastanka otpada, na području općine može provoditi godišnje akcije prikupljanja otpada. Pravna i fizička osoba – obrtnik može, u suradnji s osobom koja posjeduje važeću dozvolu za gospodarenje vrstom otpada koji će se prikupljati akcijom, organizirati akciju prikupljanja određenog otpada u svrhu provedbe sportskog, edukativnog, ekološkog ili humanitarnog sadržaja.

Osoba koja organizira akciju obvezna je u roku osam dana od završetka akcije dostaviti izvješće o provedenoj akciji.

5. Osigurati sprječavanje odbacivanja otpada na način suprotan Zakonu te uklanjanje tako odbačenog otpada

Jedinica lokalne samouprave mora osigurati sprječavanje odbacivanja otpada na način suprotan Zakonu uklanjanje tako odbačenog otpada.

Mjere za provedbu uključuju:

- uspostavljanje sustava za zaprimanje obavijesti o nepropisno odbačenom otpadu, - uspostavljanje sustava evidentiranja lokacija odbačenog otpada,
- provođenje redovnog godišnjeg nadzora područja jedinice lokalne samouprave radi utvrđivanja postojanja odbačenog otpada, a posebno lokacija na kojima je u prethodne dvije godine evidentirano postojanje odbačenog otpada.

S obzirom da provedba navedenih mjera zahtijeva znatna financijska ulaganja, koja stvarne rezultate postižu s pomakom od 2 do 3 godine, financiranje i provođenje predloženih mjera bi trebalo biti kontinuirano.

Direktorica
Svjetlana Tokalić